

Φιλανθρωπία: Μην ταΐζετε τους φτωχούς

Όταν δίνω φαγητό στους φτωχούς με λένε άγιο. Όταν ρωτάω γιατί δεν έχουν να φάνε με λένε κομμουνιστή.

Αρχιεπίσκοπος Χέλντερ Καμάρα

Πριν από περίπου ένα χρόνο ο πρώην σύμβουλος του υπουργείου οικονομικών Π. Μουρδουκούτας, αφού εξήγησε στους αναγνώστες του περιοδικού Forbes ότι «*Ελλάδα δεν ανίκε ποτέ στο σοβιετικό μπλοκ*»; (*;) υποστήριζε ότι οι Έλληνες μεγαλο – επιχειρηματίες καλά θα κάνουν να σταματήσουν να πληρώνουν φόρους και να ιδρύσουν κοινωφελή ιδρύματα τα οποία θα αναλάμβαναν φιλανθρωπικές δραστηριότητες.*

Μέσα στον παραλογισμό, που διακρίνει αρκετά κείμενα συμβούλων του ΥΠ.ΟΙΚ, το συγκεκριμένο άρθρο στο Forbes αποτελεί ίσως το απόσταγμα της έννοιας της φιλανθρωπίας όπως διαμορφώνεται στο σύγχρονο καπιταλισμό. Η φιλανθρωπία, όπως εξηγούσε και ο Σλαβόι Ζίζεκ δεν είναι πλέον ένα σύμπτωμα των ανισοτήτων που δημιουργεί το οικονομικό σύστημα αλλά ένα πολύτιμο εργαλείο στα χέρια των μεγάλων επιχειρήσεων.

Ευτυχώς για το παρελθόν μας και δυστυχώς για το παρόν μας τα πράγματα δεν ήταν πάντα έτσι. Η λέξη φιλανθρωπία θα γεννηθεί στον Προμηθέα Δεομώτη του Αιοχύλου και ελάχιστη σχέση έχει με τη σημερινή χρήση του όρου.

Ο Προμηθέας εκφράζει την «αγάπη του προς τον άνθρωπο» όχι προσφέροντάς του ελεημοσύνη αλλά δίνοντάς του τη δυνατότητα να σταθεί στα πόδια του. Ανατρέπει τις δομές εξουσίας και αναδιανέμει τα μέσα παραγωγής («Έκλεψα κι έκρυψα σε ξύλο κουφωτό το σπόρο του πυρός, το δάσκαλο για πάσα τέχνη των θυντών, προίκα μεγάλην») που βρίσκονταν στα χέρια των θεών. Δεν είναι φυσικά τυχαίο ότι οι οικονομικές ελίτ της εποχής, που είχαν την έδρα τους στον Όλυμπο, έστειλαν τους δυο πιο πιστούς υπηρέτες τους (το κράτος και τη βία) να εξασφαλίζουν ότι ο φιλάνθρωπος Προμηθέας θα παρέμενε δεμένος στον Καύκασο. Στο ίδιο μήκος κύματος στον πλατωνικό διάλογο «Ευθύφρων» ο Σωκράτης παρουσιάζει σαν δική του φιλανθρωπία το γεγονός ότι μοιράζει τη γνώση του δωρεάν στο ακροατήριό του – ίσως η πρώτη ευθεία αμφισβήτηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας στα προϊόντα της διανοίας.

Η λέξη φιλανθρωπία θα ταυτιστεί πρακτικά με την ελεημοσύνη μετά τη βιομηχανική επανάσταση, όταν τα ανώτερα οικονομικά στρώματα αρχίζουν να προσφέρουν μερικά ψίχουλα από τα υπερκέρδη τους στους αποκλεισμένους του οικονομικού συστήματος.

Πόσο διαφορετική φαντάζει η φιλανθρωπία του Προμηθέα από τις πράξεις ελεημοσύνης των μεγάλων ευεργετών που συγκρατεί η δυτική ιστοριογραφία. Ο Ροκφέλερ, πρότυπο ακόμη και σήμερα της αμερικανικής φιλανθρωπίας, προσέφερε ψίχου-

λα στους φτωχούς ενώ παράλληλα έδινε εντολές στον πρόεδρο Ουίλσον να στέλνει τον ομοσπονδιακό στρατό για να εξοντώνει όσους απεργούσαν στις επιχειρήσεις του. Το κράτος και η βία ήταν και πάλι παρόντες, ο πιάνας προμηθέας όμως είχε δώσει τη θέση του σε μια από τις πιο σκοτεινές φιγούρες της αμερικανικής ιστορίας.

Και ο δεύτερος μεγάλος «φιλάνθρωπος» του 20ου αιώνα όμως, ο επιχειρηματίας Τζον Φορντ θα ήταν καλύτερο να μείνει στην ιστορία για την έμπρακτη στήριξη στη ναζιστική Γερμανία του Χίτλερ και τον αντισημιτισμό του παρά για τις αναλογικά ασήμαντες αγαθοεργίες του.

Και οι σύγχρονοι μεγάλοι «ευεργέτες» της ανθρωπότητας όμως έχουν περισσότερα να κρύψουν στο βιογραφικό τους από όσα έχουν να παρουσιάσουν σχετικά με το φιλανθρωπικό τους έργο. Ο «μέγας φιλάνθρωπος» Τζορτζ Σόρος δαπάνησε πολύ περισσότερα χρήματα και φαιά ουσία για να κερδοσκοπίσει σε βάρος της βρετανικής και της ρωσικής οικονομίας και να ανατρέψει καθεστώτα στην ανατολική Ευρώπη και την Ασία από τον χρόνο και το χρήμα που προσφέρει για ελεημοσύνη.

Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια δεν έλειψαν και μεγάλοι «φιλάνθρωποι» που θυμίζουν έστω και αμυδρά το ρόλο του Προμηθέα. «Τα μέτρα κοινωνικής πρόνοιας που καλύπτουν άμεσες ανάγκες πρέπει να θεωρούνται προσωρινές απαντήσεις»

ουμείωνε ο Πάπας Φραγκίσκος στην τελευταία «αποστολική παραίνεσή του και συμπλήρωνε πως «όσο δεν εξαπολύουμε επίθεση εναντίον των δομικών αιτιών της ανισότητας, λύση στα προβλήματα του κόσμου δεν θα βρεθεί!». Μιλώντας για την «χοντροκομμένη και αφελή εμπιστοσύνη στην καλοσύνη όσων έχουν οικονομική ισχύ» ο προκαθήμενος της ρωμαιοκαθολικής εκκλησίας εξαπέλυε μια επίθεση στην «θεοποιημένη τυραννία της αγοράς» και τον ίδιο τον καπιταλισμό θυμίζοντας τα διδάγματα της λεγόμενης «θεολογίας της απελευθέρωσης» της Λατινικής Αμερικής.

Λιγότερο μετρημένος στις εκφράσεις του ο Πίτερ Μπάφετ, γιος του Αμερικανού διοσκατομμυριούχου και «μέγα – φιλάνθρωπου» Γουόρεν Μπάφετ, με άρθρο του στους New York Times στράφηκε εναντίον της «βιομηχανίας της ελεημοσύνης» η οχιά της οποίας έφτιασε το 2012 τα 316 διοσκατομμύρια δολάρια. Ο Μπάφετ κάνει λόγο για την «φιλανθρωπική αποκιοκρατία» η οποία στηρίζεται σε ένα σύστημα που γιγαντώνει τις ανισότητες και στη συνέχεια ξεπλένει τις αμαρτίες της με πράξεις αγαθοεργίας. Αποτελεί πρόσδοτο να προσφέρουμε δωρεάν Wi-Fi, αναρωτιόταν ο υιός Μπάφετ, ή θα ήταν καλύτερα να δημιουργήσουμε ένα νέο «λεπτουργικό σύστημα» ότι δεν θα υπάρχουν στον κόσμο 13χρονα κοριτσάκια που πουλιούνται σαν πόρνες;

Υψηλά ποσοστά φτώχειας στην πλούσια Γερμανία

ΒΕΡΟΛΙΝΟ. Πολύ ανησυχητικές τάσεις καταγράφει το ετήσιο δελτίο του Ινστιτούτου Paritaetische Wohlfahrtsverband για τη φτώχεια στη Γερμανία. Η μελέτη δείχνει άνοδο της φτώχειας, παρά το γεγονός ότι η γερμανική οικονομία αναπτύσσεται και η ανεργία βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα. «Ποτέ στο παρελθόν δεν είχαμε τόσο μεγάλες τοπικές διαφοροποιήσεις

όσο σήμερα», είπε ο επικεφαλής του Ινστιτούτου, Ούλριχ Σνάιντερ, στην παρουσίαση της έρευνας στο Βερολίνο, όπως μεταδίδει το περιοδικό «Spiegel». Το ποσοστό φτώχειας στη Γερμανία αυξήθηκε από 15% το 2012 σε 15,5% το 2013, έτος που αφορά την έρευνα. Συνολικά, ο αριθμός των φτωχών στη Γερμανία υπολογίζεται στα 12,5 εκατομμύρια. Ελαφρώς χαμηλότερη από τον μέσο

όρο αλλά με ιδιαίτερες αυξητικές τάσεις καταγράφεται η φτώχεια στις μεγάλες πλικίες. «Αυτή η πλικιακή ομάδα εμφανίζει από το 2006 τη μεγαλύτερη αύξηση στα επίπεδα φτώχειας», ανέφερε ο Σνάιντερ, ανεβαίνοντας με τέσσερις φορές υψηλότερους ρυθμούς απ' ό,τι η φτώχεια στον συνολικό πληθυσμό. Η παιδική φτώχεια παρουσιάζει επίσης αυξητικές τάσεις, φθάνοντας το 19,2%, δηλαδή αφορά σχεδόν τα πέντε παιδιά.

Η έκθεση καθιστά σαφές ότι η αύξηση της φτώχειας στην πλούσια Γερμανία προκαλεί ανησυχία σε πολλούς πείνας, στοιχείο που εξηγεί τον λόγο που η πτώση της ανεργίας δεν μείωσε τη φτώχεια.